



Zoon Gert en vader Jan
Seubring in een goed
ontwikkeld gewas Tagetes.

Afrikaantjes als alternatief voor natte grondontsmetting

Tagetes kan grotere plek in bouwplan krijgen

Het areaal Tagetes (Afrikaantjes) groeit dit jaar in Drenthe naar meer dan 200 hectare. Het gewas reduceert het schadelijke wortellesieaaltje sterk. Lelietelers Jan en Gert Seubring hebben ervaring met de teelt en vinden de werking op de aaltjes goed. De oplossing is wel duur en het gewas levert nog geen product dat verkoopbaar is.

De familie Seubring teelt in de omgeving van Beilen (DR) leliebollen. Die zijn gevoelig voor *Pratylenchus penetrans*, het wortellesieaaltje. Sinds vorig jaar is aaltjesbestrijding in de vorm van natte grondontsmetting met de actieve stof metam-natrium aan strikte regels gebonden. Het mag maar één keer per vijf jaar op oppervlaktes van maximaal een hectare en de grond moet helemaal afgedekt zijn met gasdichte folie tot twee weken na een behandeling. „De natte grondontsmetting is op deze manier praktisch niet meer haalbaar voor ons”, stelt Gert Seubring.

Schoon zaaibed

Zeven jaar geleden deden ze voor het eerst ervaring op met Tagetes als gewas om de aaltjesdruk te verminderen. Jan Seubring: „Toen we zeven jaar geleden aan de slag gingen met de Tagetes was er een potje van de provincie. Je kreeg een vergoeding om het verschil in kosten met graan weg te salderen. Al gauw stonden er enkele honderden hectares Afrikaantjes hier in Drenthe, maar toen het potje enkele jaren later leeg was, verdween de teelt. Onze ervaringen waren toen niet negatief. De opbrengst van de lelies na de Tagetes kwam overeen met die van na natte grondontsmetting.”

De telers gebruikten vervolgens weer enkele jaren de natte grondontsmetting, maar nu is de Tagetes terug. Jan en Gert zaaiden het gewas op 22 hectare in na tulpen of als hoofdteelt. Het zaaizaad van de Tagetes is heel fijn. Er zijn een goede grondbewerking en een fijn en schoon zaaibed nodig. De telers geven de voorkeur aan de spitmachine boven de ploeg. Dit jaar spitten en zaaiden ze op een perceel in één werkgang. Op zandgrond gaat dat goed. Gert merkt op dat de methode op het andere perceel met direct zaaien achter de Smaragd en achter de zaaimachine een dubbele rol om mooi aan te drukken een nog beter resultaat gaf.

Op gevoel

Om te bepalen op welke percelen aaltjes bestreden moeten worden, gaan vader en zoon Seubring tegenwoordig af op hun gevoel. Eerder lieten ze de percelen bemonsteren, maar ze vinden de metingen onbetrouwbaar en noemen de effecten van de aaltjes op een gewas onvoorspelbaar. „Het moment van monsternamen en de plaatsen waar gestoken wordt geven een ruime spreiding in de hoeveelheid aaltjes die het laboratorium telt. Als wij ongeveer weten hoeveel aaltjes er zitten, blijken allerlei invloeden als

temperatuur, organische stof en vocht grote invloed te hebben op het schadebeeld. Ik heb de ervaring dat, zelfs als aantallen aaltjes meevallen en omstandigheden goed zijn voor het gewas, er toch nog onverwacht grote schade mogelijk is.”

Met die ervaringen op zak beoordelen de telers het gewas op het oog en trekken de conclusie dat de Tagetes goed werkt op het wortellesieaaltje. Gert: „We schatten de schade die we verwachten in op basis van de gewassen in de voorgaande jaren. Vaak zit je goed, soms zit je fout.” Jan ervaart dat een humusrijke grond meer kan hebben, maar noemt ook het voorbeeld dat op een humusrijke es met een goed voorgewas, waar geen problemen te verwachten waren, toch een groot aaltjesprobleem opdook in de loop van het seizoen. Zijn zoon merkt op dat bij een te eenzijdige geschiedenis van een perceel, bijvoorbeeld na meerdere jaren maïs, het risico voor aaltjesschade in de lelies hoog is.

Dure teelt

Afrikaantjes in de rotatie is een ‘echte teelt’, maar wel een zonder product als eindresultaat. Alleen de aaltjesreductie en de extra organische stof uit wortels en bladmassa met positieve effecten op de vervolgteelt ►



Bedrijfsgegevens

Jan en Gert Seubring hebben een bedrijf dat gespecialiseerd is in de teelt van lelies en akkerbouwgewassen. In de omgeving van Beilen (DR) hebben ze 100 hectare grond in eigendom. Ze telen 60 hectare lelies. Daarnaast hebben ze tulpen en akkerbouwgewassen en vermeerderen ze Japanse haver voor VanDinter Semo. Het bedrijf van Seubring heeft tijdens de oogst en verwerking van de leliebollen in de periode oktober tot januari 40 mensen aan het werk. De bodems in het gebied variëren sterk. Er zitten zandkoppen, essen en beekdalen bij.



Leliebollen ontwikkelen zich aan het begin van de herfst nog volop. Ze worden later in de herfst en het begin van de winter gerooid en gesorteerd.



zijn winst voor de telers. Tagetes als alternatief van natte grondontsmetting vindt Gert dan ook een dure oplossing. „Het zaaizaad kost ons 200 euro per hectare en we moeten wel drie keer spuiten. Dat kost ons los van het werk al 140 euro aan middelen. In het gewas wil ik geen onkruid, omdat daar het aaltje op kan overleven. Dan komen er nog kosten bij voor de spuitwerkzaamheden, de bemesting en het klepelen en onderwerken van de Tagetes. Voor de teelt kom ik dan op 800 tot 850 euro per hectare. Tevens moet er nog wat gerekend worden voor de grond en eventuele opbrengstderving, omdat er geen productie vanaf komt in het jaar van de Tagetesteelt. De totale kosten komen op 2.000 euro per hectare.”

Ingewikkeld

Om te voorkomen dat lelies schade ondervinden van bodemgebonden ziektes hanteren Jan en Gert Seubring een ruime rotatie. Ze gaan uit van een 1 op 7-rotatie. Daarvoor ruilen ze grond met andere agrarische ondernemers in de buurt, maar door de complexe regelgeving is dat bijzonder moeilijk. Gert: „Wij telen 60 hectare lelies. Daarvoor hebben we contact met 12 tot 14 boeren met wie we grond ruilen. Die boeren willen niet hun Europese steun mislopen. Als ze iets doen wat niet mag binnen de regels om te voldoen aan de steunvoorwaarden, zijn de financiële gevolgen van een toeslagkorting groot en langdurig. Daarom zijn veel boeren huiverig iets te doen. Als wij naar een veehouder of akkerbouwer gaan om grondruil te bespreken, komt er een heel lijstje op tafel met betalingsrechten, fosfaatrechten, derogatie en meer. Wij op onze beurt willen de geschiedenis van de grond weten. De samenwerking tussen akkerbouw en veehouderij stagneert door alle regels.” „Het moet passen in het wettelijke kader”, zegt Jan. Veehouders moeten voldoen aan de norm voor blijvend grasland om aan de derogatie-eisen te voldoen. Hij hoopt dat die

regels die beter bodembeheer in de weg staan opzij kunnen. „Iets wat is ingevoerd, kan ook afgevoerd worden. Daar moeten we naar durven kijken.” Omdat er meer aaltjes zijn dan *Pratylenchus penetrans* die teelten bedreigen, zien vader en zoon vooral een oplossing in het inzetten van meerdere aaltjesreducerende gewassen in combinatie met ruimte voor rotatie en grondruil. Tagetes kan daar een grote plaats in krijgen. Jan zou het liefst uit het hokjesdenken stappen en samen met telers in de omgeving een strategie uitwerken die de bodemgesteldheid breder bekijkt.

Na gras

Vanuit de bollentelersorganisatie KAVB is vorig jaar het verzoek gedaan om een uitzondering in de regelgeving te maken voor Tagetes bij het scheuren van grasland na de tweede snede. De bollentelers willen graag dat dit mag binnen de derogatieregels. Jan: „We zijn met een boeket Afrikaantjes naar de staatssecretaris in Den Haag gegaan. Het is niet gelukt deze uitzondering gedaan te krijgen. Het lijkt politieke onwil of bangigheid. Met vroeg zaaien, ongeveer half juli, kun je met Tagetes nog een goed gewas halen. Het is een zonminnend gewas en het heeft veel warmte nodig. Dan ontwikkelt het snel. Het is jammer dat zaai na scheuren niet mag. Je wilt meer bereiken, maar dat wordt geblokkeerd.” Gert kent melkveehouders die na twee sneden het grasland wel zouden willen scheuren. Bij zaai na half juli ziet hij een heel sterk ontwikkeld wortelstelsel. „De plant scheidt een lokstof voor de aaltjes uit, waarna deze doodgaan omdat ze niet kunnen leven op het gewas. Het zou voor ons een superoplossing zijn als het na gras mag.”

Alternatieven

De bollentelers denken dat een ruime rotatie en organisch materiaal altijd goed zijn voor elke teelt. Voor de vervolgteelt

is de organische stof uit een 100 dagen durende Tagetes-teelt positief. Het gewas houdt stikstof vast. Dat zou ook uit een andere, goedkopere teelt kunnen komen, zoals uit graan of een eenvoudiger te telen groenbemester. Daarom zou het mooi zijn als de Afrikaantjes een product met inkomsten voor de teler opleverden. Vader en zoon Seubring volgen om die reden de ontwikkelingen van het regionale lelieonderzoek van Stichting ROL. Die zoekt samen met LTO Noord Fondsen en het HLB naar mogelijkheden om de gele kleurstof uit de bloemen te winnen en die te vermarkten. Het is een hoogwaardig product als voer- en voedingsingrediënt en als medicinale toepassing. De luteïne kan bijvoorbeeld aan kippenvoer worden toegevoegd voor een dieper oranje kleur van de dooier in eieren. Echt financieel wat opleveren kan de stof pas als er een eenvoudige manier van bloemenplukken en het extraheren van de kleurstof uit die bloemen gevonden is. Het winnen van luteïne gebeurt al in China door handmatig oogsten. Dat is hier te duur, tenzij de Tagetes op een paadje zijn ingezaaid. Met machinaal oogsten rijdt je namelijk de rest van het gewas snel plat. Er gloort echter wel hoop aan de horizon. Jan Seubring: „Machinaal oogsten lukte laatst wel aardig met een Tagetes-ras dat op het bedrijf van lelieteler Hans van der Heijden in Vledder gezaaid is.” Naast de inzet van machines zal ook het luteïnegehalte omhoog moeten. Het HLB zoekt naar soorten met een hoger gehalte. Vader en zoon Seubring hopen de komende jaren ook op dat vlak vorderingen te zien, zodat de kosten van de Tagetesteelt op termijn omgedraaid kunnen worden in opbrengsten. ■

Afrikaantjes kunnen de populatie van het plantparasitaire aaltje *Pratylenchus penetrans* met meer dan 90 procent reduceren.



Areaal Tagetes

In de boomkwekerij en de rozen in Limburg en Noord-Brabant is ervaring met Tagetes als wortelgiesaaltjesreducerende maatregel. Het areaal Afrikaantjes is in het zuiden van het land 2.000 tot 2.500 hectare groot en het neemt toe door het wegvallen van Monam als grondontsmettingsmogelijkheid. In Drenthe ligt het areaal bij de bollentelers in de buurt van de 200 hectare. Volgens teeltadviseur Edwin Kohrman van Cultus Agro Advies in Lottum (LB) willen boeren en tuinders graag Tagetes telen voor gevoelige gewassen als lelie, roos of bonen. Het past niet altijd in het bouwplan. Enkele loonwerkers in het Zuiden zijn gespecialiseerd in de Tagetes-teelt. Kohrman hoopt dat inhoudsstoffen uit de Afrikaantjes de investeringen in de teelt beter gaan compenseren. Hij denkt aan de kleurstof luteïne en mogelijk andere stoffen uit de planten.